

CHARAKTERYSTYKA WYROKÓW ROTALNYCH WYDANYCH Z KAN. 1095 NR 3 DO ROKU 1992 W ASPEKcie OBOWIĄZKÓW MAŁŻEŃSKICH

Treść: Wstęp. — I. Prezentacja wyroków. — II. Istotne obowiązki małżeńskie według poszczególnych audytorów Roty Rzymskiej. — III. Analiza wyroków w aspekcie istotnych obowiązków małżeńskich. — Zakończenie. — Zusammenfassung.

WSTĘP

Jurisprudencja Roty Rzymskiej jest ważna dla sądownictwa kościelnego na całym świecie. Jej rozstrzygnięcia są wzorcowymi dla trybunałów metropolitalnych i diecezjalnych, a także są uwzględniane w nauce prawa kanonicznego i dyskutowane na kongresach kanonistów poświęconych problemom kościelnego prawa małżeńskiego oraz rozważane w licznych publikacjach naukowych¹.

¹ F.R. Aznar Gil, Incapacidad psíquica según la Jurisprudencia Rotal, *Revista española de derecho canonico* 44:1987, s. 471–505; P.G. Bianchi, Incapacitas assumendi obligationes essentielles matrimonii. Analisi della giurisprudenza rotale, particolarmente degli anni 1970–1982, Roma – Milano 1992; G. Erlebach, La nullità della sentenza giudiziale „ob ius defensionis denegatum” nella giurisprudenza rotale. Studi giuridici XXV, Città del Vaticano 1991; W. Góralski, Nieważność małżeństwa z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego z powodu toksykomanii u obojga stron (kan. 1095 n. 2) w wyroku Roty Rzymskiej z 23 II 1990 r., c. Stankiewicz, w: *Ius matrimoniale*, T. 3, Lublin 1992, s. 89–103; Pojęcie „bonum coniugum” (kan. 1055 § 1 KPK) w świetle orzecznictwa Roty Rzymskiej, *Roczniki Nauk Prawnych* 6:1996, s. 77–86; Poważny brak rozeznania oceniającego w świetle wyroku Roty Rzymskiej c. Colagiovanni z 10 III 1992 r., w: *Ius matrimoniale*, T. 3, Lublin 1994, s. 76–84; Poważny brak rozeznania oceniającego oraz niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich (kan. 1095 nn. 2–3) w świetle wyroku Roty Rzymskiej z 23 II 1990 r. c. Bruno, *Prawo Kanoniczne* 35:1991 nr 3–4, s. 147–159; P. Pavanello, Impotentia coeundi et incapacitas assumendi onera: Elementa analogiae et differentiae in iurisprudencia recentiori, *Periodica* 84:1995, s. 369–393; M.F. Pompedda, De incapacitate assumendi obligationes matrimonii essentielles. Potissimum iuxta rotalem iurisprudentiam, *Periodica* 75:1986, s. 129–152; H. Pree, Aus der Rechtsprechung der Rota Romana. Ausgewählte Fragen der Gerichtsjahre 1989/1990–1993/1994, *De processibus matrimonialibus* (Berlin) 1:1994, s. 95–125; E.G. Rokahr, Die Wesenseigenschaft der ehelichen Einheit in der Rechtsprechung der Römischen Rota, *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 162:1993, s. 396–426; R. Szttychmiller, Istotne obowiązki małżeńskie, Warszawa 1997; J. Weber, „Erfüllungsunvermögen” in der Rechtsprechung der Sacra Romana Rota. Ursprung und Entwicklung eines neuen Ehenichtigkeitsgrundes in der katholischen Kirche, Regensburg 1983; M. Żurowski, Przedmiot zgody małżeńskiej i zdolność do wypełnienia obowiązków w ocenie umysłu poprzedzającej rozważną decyzję nupturienta. Studium w oparciu o nowsze wyroki rotalne, *Prawo Kanoniczne* 26:1983 nr 1–2, s. 243–282.

Dzieje się tak dlatego, że audytorzy rotalni są nie tylko wybitnymi specjalistami z zakresu kanonistyki, autorami wielu publikacji naukowych, ale i doskonałymi praktykami. Ich przemyślenia, które znajdują odbicie w ferowanych przez nich wyrokach utrwalają lub wytyczają pewne tendencje w stosowaniu prawa kanonicznego, a te z czasem ujmowane są w normy prawne przez prawodawcę. Tak było z niektórymi normami ujętymi aktualnie przez Kodeks Jana Pawła II, np. w kanonie 1095, m.in. nr 3. Poprzedni Kodeks z 1917 roku nie zawierał tego przepisu, ale praktyka rotalna i tendencje personalistyczne Soboru Watykańskiego II, pozwoliły na sformułowanie autonomicznego tytułu nieważności małżeństwa niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej. Daremnie jednak byłoby szukać w obowiązującym Kodeksie istotnych obowiązków małżeńskich wyliczonych *expressis verbis*. Nie zostały one wyliczone ani taksatywnie, ani przykładowo. Podobnie ma się rzecz z przyczynami natury psychicznej, które powodowałyby niezdolność do podjęcia tych istotnych obowiązków małżeńskich, a tym samym nieważność zawieranego małżeństwa. Dlatego właśnie tak ważna jest jurysprudencja rotalna gdyż kan. 19 KPK stanowi: *Jeśli w określonej sprawie brak wyraźnej ustawy, powszechnej lub partykularnej, albo prawa zwyczajowego, sprawa — z wyjątkiem karnej — winna być rozstrzygnięta z uwzględnieniem ustaw wydanych w podobnych sprawach, ogólnych zasad prawnych z zachowaniem słuszności kanonicznej, jurysprudencji, praktyki Kurii Rzymskiej oraz powszechnej i stałej opinii uczonych.*

Ponieważ brak jest określenia w KPK, które to są istotne obowiązki małżeńskie i jakie są przyczyny natury psychicznej uniezdalniające do podjęcia ich, więc dyspozycja cyt. wyżej kanonu w tym wypadku nakazuje sądom niższych instancji szukać rozstrzygnięć, w tym względzie, w wyrokach Roty Rzymskiej.

Dla prawidłowej pracy sądów kościelnych mają więc ogromne znaczenie wyroki zapadające w Rocie Rzymskiej, która jako najwyższa instancja musi rozstrzygać między innymi sprawy z kan. 1095 n. 2 i 3, a więc określać, jakie to są istotne obowiązki małżeńskie i które to są przyczyny natury psychicznej, powodujące niezdolność podjęcia ich, a tym samym skutkujące nieważnością małżeństwa. Stąd ze wszech miar wydaje się rzeczą uzasadnioną prześledzenie wyroków Trybunału Roty Rzymskiej opublikowanych w *Decisiones*², od roku w którym został ogłoszony Kodeks Prawa Kanonicznego Jana Pawła II, aby ustalić z czego audytorzy rotalni wywodzą owe istotne obowiązki, jak je formułują i czy jest możliwe określenie jakiejś grupy obowiązków małżeńskich, co do których są wszyscy zgodni, że niezdolność podjęcia ich przez jednego lub obu małżonków zawsze powoduje nieważność zawieranego małżeństwa.

Wprawdzie Kodeks Jana Pawła II promulgowany 25 stycznia 1983 roku zaczął obowiązywać od I niedzieli Adwentu tegoż roku, ale normy w nim zawarte, zwłaszcza dotyczące prawa małżeńskiego, były znane już wcześniej audytorom Roty Rzymskiej. Objęcie badaniami również roku 1983 pozwoli ewentualnie zauważyć, czy jurysprudencja rotalna już w czasie *vacatio legis* stosowała normy nowego Kodeksu, czy nie.

² Apostolicum Rotae Romane Tribunal: *Decisiones seu Sententiae* (skrót: RRDc.).

Wypadałoby propagować rozstrzygnięcia Roty Rzymskiej wśród kanonistów, a zwłaszcza wśród pracowników sądów kościelnych, aby podnieść sądownictwo kościelne na wyższy poziom, co w efekcie przyniesie wymierne korzyści w postaci słuszných i sprawiedliwych wyroków już na poziomie I instancji.

I. PREZENTACJA WYROKÓW

W chwili podejmowania badań nad zagadnieniem istotnych obowiązków małżeńskich, w wyrokach rotalnych, wydanych z kan. 1095 nr 3 — opublikowanych było 10 tomów owych wyroków, tzn. obejmujących lata 1983–1992. Przedmiotem badań stały się więc sprawy ważności małżeństwa rozstrzygane przez Rotę Rzymską z tytułu niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich jako tytuł samodzielny, albo przynajmniej jako jeden z rozważanych tytułów. O włączeniu konkretnego wyroku do badań decydowało: sformułowanie tytułu w spisie wyroków, tytuł uzgodniony w formie *dubium in facti species*, formuła sentencji wyroku oraz treść rozważań w części *in iure* wyroku. W kwalifikowaniu do badań nie można było kierować się jedynie tytułem wyroku w spisie, dlatego że czasem spis zawiera tytuł nieważności małżeństwa z braku rozeznania oceniającego, ale rozważania w *in iure* wcale nie dotyczą tytułu z kan. 1095 nr 2, lecz innych tytułów, m.in. niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich, a sentencja wyroku jest tylko z kan. 1095 nr 3³.

Czasem nie można było skorzystać z kryterium rozważań w części *in iure* dla ustalenia rzeczywistego tytułu wyroku, ponieważ nie było oddzielnej części *in iure*, lecz była ona połączona razem z częścią *in facto*⁴.

Do grupy badanych zostało zakwalifikowanych 140 wyroków. Ponensami w tych opublikowanych wyrokach było 25 wybitnych audytorów rotalnych, według alfabetu: Agustoni (3)⁵, Boccafolo (3), Bruno (9), Burke (3), Civili (4), Colagiovanni (14), Corso (1), Davino (6), De Lanversin (10), Di Felice (2), Doran (10), Egan (2), Faltin (5), Fiore (1), Funghini (5), Gianneccchini (6), Huot (5), Jarawan (7), Masala (1), Palestro (5), Pinto (2), Pompedda (10), Ragni (8), Serrano (8), Stankiewicz (10).

Statystyka wyroków, z lat 1983–1992 wydanych z kan. 1095 nr 3 i opublikowanych w RRDec., gdy chodzi o ważność małżeństwa, w poszczególnych latach przedstawia się następująco:

³ Np. c. Colagiovanni z 21 V 1985. Sentencja tego wyroku brzmi: „Constare de matrimonii nullitate, in casu, solummodo ob incapacitatem viri conventi assumendi obligationes matrimoniales, vetito viro convento transeundi ad alias nuptias, inconulto Ordinario loci”. (RRDec., t. 77, s. 259). Zdarzały się wyroki gdzie było odwrotnie, np. wyr. c. Davino z 19 V 1988. W spisie jest tytuł z kan. 1095 nr 3, ale wyrok nie zapadł z tego tytułu, gdyż sędziowie uznali, że: „Non est cur immoremur in disceptando de mulieris incapacitate psychica assumendi essentielles matrimonii obligationes, cum deficient in actis sufficientes probationes” (RRDec., t. 80, s. 318). Z tego powodu wyrok ten nie zawiera również żadnych rozważań na temat istotnych obowiązków małżeńskich.

⁴ Np. c. Egan z 28 VII 1983 i z 29 III 1984; c. Davino z 19 V 1988.

⁵ W nawiasie liczba ferowanych wyroków.

Rok	Wyroków ogółem	Wyroków za ważnością	Wyroków za nieważnością
1983	10	3	7
1984	7	5	2
1985	11	5	6
1986	13	11	2
1987	17	9	8
1988	15	13	2
1989	14	8	6
1990	14	7	7
1991	22	16	6
1992	17	5	12
Suma	140	82	58

Z tego zestawienia nie można zauważyć, aby od roku 1983 były jakieś stałe tendencje w orzekaniu Roty Rzymskiej ⁶ za ważnością lub za nieważnością małżeństw, z tytułu niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków z przyczyn natury psychicznej. Wyraźną liczebną przewagę wyroków stwierdzających nieważność małżeństwa nad wyrokami *pro vinculo* można zaobserwować w 1983 i 1992 r., natomiast w 1986 i 1988 r., kilkakrotnie więcej wydano wyroków za ważnością małżeństwa niż za nieważnością. Pozostaje kwestią do rozstrzygnięcia na drodze badań naukowych, czy miały na to wpływ przemówienia Papieża Jana Pawła II do audytorów Roty Rzymskiej na tradycyjnych corocznych spotkaniach Ojca św. z pracownikami Trybunału Roty Rzymskiej. Skoro w roku 1983 było rozpatrywanych 10 spraw z kan. 1095 nr 3, to nasuwa się wniosek, że tytuł nieważności w nim zawarty był oczekiwany przez sędziów rotalnych, bo aż 7 wyroków zapadło za nieważnością małżeństwa.

II. ISTOTNE OBOWIĄZKI MAŁŻEŃSKIE WEDŁUG POSZCZEGÓLNYCH AUDYTORÓW ROTY RZYMSKIEJ⁶

Niektórzy sędziowie Roty Rzymskiej stwierdzają, że trudno jest wyliczyć i opisać wszystkie istotne obowiązki małżeńskie⁷. W trakcie badań wyroków wyodrębniono jednak szereg obowiązków małżeńskich, na które powołują się

⁶ Od tego miejsca wyroki będą cytowane skrótowo, tzn. rok i numer kolejny w spisie tytułów RRDec.

⁷ Zwłaszcza Bruno, Funghini i Colagiovanni w wyr.: 1987/150 s. 555: „Quenam vero sint iura danda et officia assumenda matrimonio essentialia arduum est circumscribere dicere”, 1989/107 p. 4: „Essentiales matrimonii obligationes et iura singulatim describere et definire expedita res non est”, 1990/94 p. 3: „Difficile est definite circumscribere et determinare essentialia matrimonii obligationes”;

audytorzy rotalni w części *in iure* wyroku. Istotne obowiązki małżeńskie są wywodzone przez nich z celów i z istotnych przymiotów małżeństwa⁸. Zamieszczona na str. 422–427 tabela podaje jakie obowiązki są w wyrokach wymieniane. Niezdolność podjęcia i wypełnienia ich, z przyczyn natury psychicznej jest powodem uznania małżeństwa za nieważnie zawarte. W niektórych wyrokach są wymienione liczne obowiązki małżeńskie, a u kilku audytorów nie można znaleźć żadnego konkretnego obowiązku, niezależnie czy wyrok zapadł za nieważnością małżeństwa⁹, czy za ważnością sakramentalnego związku¹⁰.

Obowiązki wymieniane w wyrokach rotalnych zostały pogrupowane i oznaczone kolejnymi literami alfabetu celem dokonania przejrzystego zestawienia ich w tabeli, a oto poszczególne oznaczenia:

- A — obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego,
- B — obowiązek nawiązania relacji interpersonalnych z małżonkiem,
- C — obowiązek zachowania nierozzerwalności węzła małżeńskiego,
- D — obowiązek wzajemnej pomocy,
- Dm — obowiązki wypływające z dobra małżonków,
- Dp — obowiązki wypływające z dobra potomstwa,
- Ds — obowiązki wypływające z dobra sakramentu,
- Dw — obowiązki wypływające z dobra wiary,
- E — obowiązek dochowania wierności i jedności,
- F — obowiązek podjęcia wspólnoty heteroseksualnej ze współmałżonkiem,
- G — obowiązek pożycia małżeńskiego na sposób ludzki,
- H — obowiązek zrodzenia potomstwa,
- I — obowiązek wychowania potomstwa,
- J — obowiązki wypływające z trzech istotnych dóbr małżeńskich,
- O — o obowiązkach ogólnie.

Biorąc pod uwagę stopień uszczegółowienia sformułowań istotnych obowiązków małżeńskich można wyróżnić cztery kategorie określeń tych obowiązków:

- Najbardziej szczegółowo określone istotne obowiązki małżeńskie w wyrokach zostały oznaczone pojedynczymi literami od A do I. Powoływano się na nie 539 razy.

1987/200 p.: *Quae sint iura et officia essentialia ex matrimonialis contractus obiecto (...) profluentia, et quorum defectus nullitatem matrimonii provocet, difficile est circumscribere statuere*"; 1988/163 p. 4: „*Difficile autem est singillatim statuere quemam obligationes bonum coniugum in sua essentia constituent*”; 1991/80 p. 5: „*Certo certius facile non est statuere ac numerare quemam sint iura et obligationes essentialia, quae e matrimonio promanant*”. Colagiovanni w wyr. 1992/69 p. 8 powtarza dokładnie to samo co Bruno w wyr. 1991/80 p. 5.

⁸ Np. Bruno, Civili, Colagiovanni, Doran, Funghini, Palestro, Pompedda, Stankiewicz w wyr.: 1987/150, 1987/200, 1988/163, 1991/80, 1989/35, 1989/55, 1991/33, 1992/84, 1989/87, 1990/94, 1992/36, 1988/55, 1991/101.

⁹ Wyr.: 1983/116, 1988/82, 1987/40.

¹⁰ Wyr.: 1984/38, 1989/90, 1988/160. Ten ostatni wyrok w spisie zawiera dwa tytuły, gdyż w I instancji sprawa była rozpatrywana z kan. 1095 nr 2 i 3, ale w Rocie wyrok został wydany tylko z nr 2, a sędziowie postanowili: „*Caput «incapacitatis psychologicae assumendi ac adimplendi onera matrimonialia essentialia, praesertim servandi bonum fidei ex parte viri actoris» cum nonnisi subordinate accusatum atque concordatum sit, Patres idem non esse considerandum in casu aestimaverunt*”. Na skutek apelacji wg kan. 1682 § 1 nowy wyrok został wydany 1 VII 1990, ale nie opublikowany w RRDec. z roku 1990.

• Oznaczenia dwuliterowe przyjęto dla określenia obowiązków małżeńskich, które w tekstach wyroków są sformułowane bardziej ogólnie, tzn. że tekst wyroku zawiera czasem tylko wyrażenie np. obowiązki wynikające z dobra małżonków, a czasem wylicza obowiązki, które tworzą to dobro małżeństwa i wtedy obok ogólnych sformułowań obowiązków występują również konkretnie nazwane poszczególne obowiązki małżeńskie. Na tak oznaczone obowiązki powoływano się 172 razy.

• Literą J oznaczono obowiązki wypływające z trzech istotnych dóbr małżeństwa, które to wyrażenie jest jeszcze bardziej ogólne od poprzedniego, a wystąpiło czasem jako jedyne na oznaczenie obowiązków małżeńskich w wyroku¹¹. Do tak sformułowanych obowiązków odwoływano się tylko 32 razy.

• Najbardziej ogólne wzmianki w tekstach wyroków o obowiązkach małżeńskich oznaczono literą O. Czasem było to tylko powołanie się na tekst kan. 1095 KPK¹². Występują one w 126 wyrokach.

Jeśli chodzi o częstotliwość powoływania się poszczególnych audytorów na obowiązki małżeńskie, bez grupy oznaczonej literą O, to wygląda ona następująco:

Stankiewicz powołuje się najczęściej — 77 razy w 10 wyrokach, Colagiovanni — 76 w 14, Doran — 60 w 10, Pompedda — 54 w 10, De Lanversin — 50 w 10, Jarawan — 49 w 7, Bruno — 46 w 9, Palestro — 37 w 5, Ragni — 36 w 8, Serrano — 31 w 8, Civili — 30 w 4, Huot — 28 w 5, Funghini — 27 w 5, Giannecchini — 27 w 6, Davino — 25 w 6, Faltin — 22 w 5, Burke — 14 w 3, Egan — 13 w 2, Boccafola — 12 w 3, Pinto — 9 w 3, Fiore — 6 w 1, Corso — 5 w 1, Masala — 3 w 1, Augustoni — 2 w 3, Di Felice — 1 w 2.

We wszystkich swoich wyrokach Stankiewicz powołuje się na dwa szczegółowe obowiązki: tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego oraz dochowania wierności i jedności. Jako jedyny spośród audytorów w 6 wyrokach powołuje się na wszystkie obowiązki oznaczone dwoma literami, a więc: obowiązki płynące z dobra małżonków, dobra potomstwa, dobra sakramentu i dobra wiary. Podobnym w preferencjach do niego jest Jarawan. Colagiovanni preferuje obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego oraz obowiązek nawiązania relacji interpersonalnych ze współmałżonkiem, podobnie jak Serrano i Ragni. Doran również za podstawowy obowiązek małżeński przyjmuje tworzenie wspólnoty życia małżeńskiego i stosunkowo często powołuje się na obowiązki płynące z trzech dóbr małżeństwa, a kwestionuje nierozzerwalność małżeństwa jako istotny obowiązek małżeński¹³. Boccafola i Burke preferują obowiązki płynące z trzech dóbr małżeńskich. Pompedda także uważa tworzenie wspólnoty życia małżeńskiego za fundamentalny obowiązek, gdyż zawsze się na niego powołuje, a ponadto bardzo często wymienia obowiązki nierozzerwalności i wierności w małżeństwie. De Lanversin najczęściej wymienia obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego, a w jednym wyroku jest to jedyny obowiązek, na który się powołuje. Egan jest zdecydowanie za szczegółowo określonymi obowiązkami. U Bruna daje się

¹¹ Wyr. 1990/91.

¹² Np. wyr.: 1985/94, 1986/138, 1987/55, 1988/17, 1989/46, 1990/5 (wystąpił tu prawdopodobnie błąd drukarski, gdyż chodzi o kan. 1095, a nie 1093 jak to wydrukowane zostało w RRDec., t. 82 s. 11), 1990/67, 1991/2.

¹³ Wyr. 1991/12.

zauważyć skłonność do powoływania się na obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego, nawiązania relacji interpersonalnych ze współmałżonkiem oraz na obowiązki jakie wypływają z dobra małżonków. Najmniej zainteresowani określeniem obowiązków małżeńskich wydają się być Augustoni i Di Felice. Pierwszy w dwóch wyrokach nie powołał się wcale na żaden obowiązek szczegółowy, a drugi w jednym. Obaj wzmiankują ogólnie o obowiązkach małżeńskich.

III. ANALIZA WYROKÓW W ASPEKcie ISTOTNYCH OBOWIĄZKÓW MAŁŻEŃSKICH

Uważna lektura wyroków pozwoliła na dostrzeżenie pewnych preferencji u poszczególnych audytorów Roty Rzymskiej. Analizując dalej owe wyroki można zauważyć, że aż w 126 wyrokach (na 140 wyroków) występuje obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego, określanej różnymi terminami¹⁴. Jest to obowiązek, na który najczęściej powołują się sędziowie rotalni. Następnie obowiązek zachowania wierności i jedności — 83 wyroków, obowiązek zachowania nierozzerwalności — 79, obowiązek zrodzenia potomstwa — 70, obowiązek nawiązania relacji interpersonalnych — 57, obowiązek wychowania potomstwa — 53, tyle samo obowiązek pożycia małżeńskiego, obowiązek wzajemnej pomocy — 19, a najmniej wyroków, bo tylko 5, mówi o obowiązku podjęcia wspólnoty heteroseksualnej¹⁵. Spośród obowiązków wypływających z jakichś dóbr, najczęściej wymieniano w wyrokach obowiązki płynące z dobra małżonków — 69, potem z dobra potomstwa — 46, z dobra wiary — 31 i z dobra sakramentu — 26. Natomiast w 33 wyrokach powoływano się na obowiązki płynące z trzech istotnych dóbr małżeńskich (albo augustiańskich).

Z zestawienia obowiązków (tabela na s. 422–427) wynika, że najbardziej zainteresowany określeniem istotnych obowiązków małżeńskich jest A. Stankiewicz, który nie tylko powołuje się najczęściej na istotne obowiązki małżeńskie we wszystkich ferowanych przez siebie wyrokach z tytułu zawartego w kan. 1095 nr 3, ale i w poszczególnych wyrokach wymienił najwięcej obowiązków małżeńskich¹⁶, np. w dwóch wyrokach po 13 obowiązków, w jednym 12 obowiązków oraz w jednym wyroku 11 obowiązków. On też najwięcej miejsca w swoich wyrokach poświęca analizom poszczególnych obowiązków.

Inni audytorzy wymieniają najwyżej po 11 obowiązków w jednym wyroku np.: Colagiovanni, Davino, Jarawan¹⁷. Po 10 obowiązków w wyroku wymieniają: Civili, Colagiovanni, Jarawan, Palestro, Pompedda, Stankiewicz¹⁸. O jeden obowiązek

¹⁴ Wśród wielu określeń są następujące: consortium omnis vitae, consortium vitae et amoris, communio totius vitae, intima communitas vitae et amoris, personale foedus, unio, coniunctio, complementarietas psychosexualis, mutua donatio, vinculum, societas.

¹⁵ Nie włączono do statystyk obowiązku obrony nowego załączka rodziny przed naciskami własnej rodziny (z której pochodzi strona) jak tego chce Civili (por. wyr. 1989/35, t. 81, s. 252), gdyż nie powtarzały się sformułowania tego rodzaju.

¹⁶ Wyr.: 1988/108, 1989/41; 1990/76; 1991/101.

¹⁷ Wyr.: 1991/33 i 1992/69; 1992/61; 1989/111.

¹⁸ Wyr.: 1989/35; 1990/53; 1990/67; 1986/179 i 1991/125; 1989/10; 1991/51.

mniej w jednym wyroku podają: Bruno, Colagiovanni, Doran, Huot, Pompedda¹⁹. Na 8 obowiązków w wyroku powołują się: Boccafolà, Burke, De Lanversin, Doran, Funghini, Giannecchini, Palestro, Serrano, Stankiewicz²⁰. Najwięcej audytorów powołuje się na 7 obowiązków w jednym wyroku: Bruno, Civili, Colagiovanni, De Lanversin, Doran, Egan, Faltin, Funghini, Huot, Jarawan, Pompedda, Ragni, Stankiewicz²¹. Po 6 obowiązków w wyroku wymieniają: Bruno, Civili, Davino, De Lanversin, Doran, Egan, Fiore, Jarawan, Palestro, Pinto, Ragni, Serrano²². Stosunkowo liczna grupa wyroków (17) zawiera po 5 obowiązków w jednym wyroku. Ponensami w tych wyrokach byli: Colagiovanni, Corso, De Lanversin, Faltin, Funghini, Giannecchini, Huot, Jarawan, Pompedda, Ragni, Stankiewicz²³. Po 4 obowiązki w wyroku wymieniają: Burke, Davino, Doran, Giannecchini, Ragni, Serrano²⁴. W jedenastu wyrokach wymienia się po 3 obowiązki: Boccafolà, Colagiovanni, Giannecchini, Jarawan, Masala, Palestro, Pinto, Pompedda, Serrano²⁵. Aż 21 wyroków zawiera tylko po 2 obowiązki. Wydane zostały one wobec: Bruno, Burke, Colagiovanni, Davino, Doran, Faltin, Giannecchini, Pompedda, Ragni, Serrano, Stankiewicz²⁶. Po jednym obowiązku w wyroku wymieniają: Boccafolà, De Lanversin, Di Felice, Faltin, Ragni²⁷. Żadnego obowiązku nie wymienili, w jednym ze swoich wyroków następujący audytorzy: Augustoni, Colagiovanni, Davino, De Lanversin, Di Felice, Funghini, Huot²⁸.

Można zauważyć, że najwięcej jest wyroków, bo aż 22, które zawierają po 7 obowiązków, wśród których zawsze występuje obowiązek tworzenia wspólnoty małżeńskiej. Na drugim miejscu pod względem częstotliwości występowania, w tej grupie wyroków, jest obowiązek zachowania wierności i jedności — 20 razy, a potem obowiązki oznaczone w tabeli jako Dm czyli obowiązki płynące z dobra małżonków — 18 razy, obowiązek zachowania nierozzerwalności małżeństwa oraz obowiązek zrodzenia i wychowania potomstwa — po 17 razy. Obowiązek pożycia małżeńskiego występuje w 14 wyrokach, a za nim obowiązki oznaczone w tabeli Dp czyli jako obowiązki wypływające z dobra potomstwa w 9, obowiązek nawiązania relacji interpersonalnych z małżonkiem w 8, obowiązki wypływające z trzech dóbr małżeństwa w 7, obowiązek wzajemnej pomocy i obowiązki płynące

¹⁹ Wyr.: 1991/80; 1990/5; 1987/55; 1986/138; 1988/55.

²⁰ Wyr.: 1988/109; 1992/95; 1992/52; 1989/74 i 1991/38; 1987/150; 1984/99; 1992/36; 1987/73; 1985/162.

²¹ Wyr.: 1983/107 i 1990/37; 1990/90 i 1991/17; 1989/82; 1985/102 i 1987/58; 1988/50, 1990/12 i 1992/84; 1983/137; 1987/176 i 1988/145; 1989/87 i 1989/107; 1983/126 i 1986/128; 1985/94; 1987/6 i 1992/77; 1991/77; 1983/176.

²² Wyr.: 1987/200, 1988/163 i 1990/23; 1989/55; 1987/107; 1987/63, 1988/20 i 1989/22; 1991/12; 1984/56; 1985/35; 1984/96 i 1991/46; 1990/66; 1986/200; 1987/80; 1991/120.

²³ Wyr.: 1983/43, 1985/70 i 1988/17; 1988/79; 1983/39 i 1983/171; 1991/42; 1990/94; 1986/68 i 1992/64b; 1984/128; 1988/16; 1986/162 i 1991/128; 1989/46; 1986/79 i 1992/18.

²⁴ Wyr.: 1991/66; 1985/2; 1988/112; 1983/128; 1992/43; 1985/140 i 1992/110.

²⁵ Wyr.: 1992/19; 1987/169; 1991/88; 1990/114; 1986/31; 1987/110; 1987/13; 1990/110, 1992/39 i 1992/50; 1990/61.

²⁶ Wyr.: 1986/86, 1986/110 i 1992/26; 1987/184; 1983/174, 1986/150, 1987/117 i 1991/24; 1986/195 i 1992/14; 1989/110 i 1991/54; 1991/56; 1991/105; 1991/108; 1985/82 i 1987/126; 1988/93, 1988/138 i 1992/100; 1985/135.

²⁷ Wyr.: 1990/91; 1984/25; 1985/25; 1989/99; 1985/82.

²⁸ Wyr.: 1983/116 i 1984/25; 1989/14; 1988/82; 1991/87; 1984/90; 1988/160; 1987/40.

z dobra wiary oraz dobra sakramentu w 3, a obowiązek życia we wspólnocie heteroseksualnej tylko w jednym wyroku. Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że dla sędziów Roty Rzymskiej fundamentalnym obowiązkiem, który należy podjąć i wypełnić w małżeństwie jest utworzenie wspólnoty życia małżeńskiego. Niezdolność do podjęcia go z przyczyny natury psychicznej powoduje nieważność zawartego małżeństwa.

Jeśli odniesiemy obecne rozważania do najnowszej literatury kanonistycznej, gdy chodzi o podział istotnych obowiązków małżeńskich, na służące realizacji celów małżeństwa, zaproponowany przez ks. prof. dr. hab. R. Sztuchmiera²⁹, to zdecydowanie więcej obowiązków występujących w tej grupie wyroków, zawierających po 7 obowiązków w jednym wyroku, służy realizacji dobra małżonków niż realizacji dobra potomstwa. Występuje tu pewna trudność z rozłącznym podziałem tych obowiązków, gdyż obowiązki płynące z istotnych przymiotów małżeństwa, takich jak wierność (jedność) i nierozzerwalność służą zarówno jednemu jak i drugiemu dobru, z tym że w różnym stopniu i z różnym natężeniem. Nie można też sobie wyobrazić, aby został podjęty obowiązek pożycia małżeńskiego *modo humano*, który służyłby tylko dobru małżonków³⁰.

W świetle tego, co zostało wyżej powiedziane trzeba stwierdzić, że obowiązki służące realizacji dobra małżonków, a więc: obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego, obowiązek nawiązania relacji interpersonalnych z małżonkiem, obowiązek pomocy wzajemnej, obowiązek życia we wspólnocie heteroseksualnej, który łączy się z obowiązkiem zachowania wierności i jedności, a także wymieniane przez audytorów obowiązki płynące z dobra wiary, obowiązek pożycia małżeńskiego oraz obowiązki wypływające z wymienianego w wyrokach dobra małżonków, a także obowiązek zachowania nierozzerwalności węzła małżeńskiego i obowiązki wynikające z dobra sakramentu są w grupie tych wyroków dużo częściej wymieniane (110 razy) niż obowiązki dotyczące dobra potomstwa (43 razy). Do obowiązków płynących z trzech istotnych dóbr małżeństwa odwoływano się 7 razy.

Drugą grupą wyroków pod względem wielkości, jest grupa 21 wyroków zawierających po 2 obowiązki małżeńskie. Widać wyraźną różnicę w występowaniu obowiązków, w tej grupie wyroków — obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego występuje w 19 wyrokach, ale bez takich obowiązków jak: zachowania nierozzerwalności małżeństwa, życia we wspólnocie heteroseksualnej ze współmałżonkiem, pożycia intymnego *modo humano*, zrodzenia potomstwa, wychowania potomstwa, obowiązków płynących z dobra wiary i dobra sakramentu. Tam gdzie brak jest tego obowiązku, występują razem obowiązek pomocy wzajemnej z obowiązkami płynącymi z dobra potomstwa³¹ oraz obowiązek zachowania wierności z obowiązkami płynącymi z trzech istotnych dóbr małżeństwa³². Charakterystyczne jest to, że obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego występuje przede wszystkim razem z obowiązkiem nawiązania relacji

²⁹ Zob. R. Sztuchmiera, *ibid.*, s. 239–264.

³⁰ Wydaje się, że można taki wniosek wyciągnąć ze sformułowań obowiązków w cyt. dz.: s. 254: „Obowiązek ludzkiego (*humano modo*) pożycia intymnego ze współmałżonkiem” oraz s. 256: „Obowiązek pożycia intymnego zmierzającego do zrodzenia potomstwa”.

³¹ Wyr. 1986/199.

³² Wyr. 1987/184.

interpersonalnych ze współmałżonkiem w 10 wyrokach³³. Natomiast z innymi obowiązkami w sposób następujący: z obowiązkiem wzajemnej pomocy w 1 wyroku³⁴, z obowiązkiem zachowania wierności (jedności) w 2 wyrokach³⁵, z obowiązkami wypływającymi z trzech istotnych dóbr małżeństwa w 4 wyrokach³⁶, a z obowiązkami wynikającymi z dobra małżeństwa w 2 wyrokach³⁷. W tej grupie jeszcze bardziej widoczna jest tendencja akcentowania obowiązków tworzących dobro małżonków, gdyż obowiązki te łącznie, tzn. obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego, obowiązek nawiązania relacji interpersonalnych ze współmałżonkiem, obowiązek pomocy wzajemnej, obowiązek zachowania wierności i jedności małżeństwa, obowiązki płynące z dobra małżonków — przywoływane są 36 razy w wyrokach. Obowiązki płynące z dobra potomstwa występują tylko raz, a na obowiązki wypływające z dobra sakramentu nie powołuje się nikt. Stosunkowo często powoływano się na obowiązki płynące z trzech dóbr małżeństwa — 5 razy. Można z tego wnioskować, że tam gdzie powoływano się na małą liczbę obowiązków małżeńskich, tam przede wszystkim wymieniano te obowiązki małżeńskie, które służą realizacji dobra małżonków.

Na trzecim miejscu jest grupa 17 wyroków, które zawierają po 5 obowiązków małżeńskich. Obowiązki służące realizacji dobra małżeństwa znowu są najliczniej reprezentowane — 65 razy. Obowiązki dotyczące dobra potomstwa wymieniane są 20 razy. Tę grupę wyroków zdecydowanie wyróżnia od poprzedniej obecność obowiązku zachowania nierozzerwalności — w 13 wyrokach oraz znaczny wzrost liczby powoływania się na obowiązek dochowania wierności i jedności — 12 wyroków. W jednym tylko wyroku powołano się na obowiązki wynikające z dobra wiary. Nie było wyroku w tej grupie, w którym by wspomniano obowiązki płynące z dobra sakramentu. Do obowiązków płynących z trzech istotnych dóbr małżeństwa odwołano się — tylko w jednym wyroku. Wraz ze wzrostem liczby obowiązków w jednym wyroku zmieniła się proporcja na rzecz dobra potomstwa, mianowicie w grupie, gdzie występowały tylko dwa obowiązki w jednym wyroku proporcja była 36 do 1, a w tej grupie 65 do 20.

Równą co do wielkości grupą jest 17 wyroków zawierających po 6 obowiązków małżeńskich, w których najczęściej występował obowiązek tworzenia wspólnoty małżeńskiej.

W jednym wyroku nie ma w ogóle wzmianki o obowiązku tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego, ale występują w nim wtedy inne obowiązki: nierozzerwalności, wierności, pożycia małżeńskiego, obowiązki wypływające z dobra małżonków, które jest istotnym elementem małżeństwa, zwłaszcza obowiązek nawiązania z przyszłym małżonkiem przynajmniej znośnej relacji interpersonalnej³⁸. Ta grupa

³³ Wyr.: 1985/82, 1986/114, 1986/195, 1988/138, 1989/110, 1991/24, 1991/105, 1992/14, 1992/26, 1992/100.

³⁴ Wyr. 1988/93.

³⁵ Wyr.: 1985/135 i 1991/56.

³⁶ Wyr.: 1986/86, 1987/126, 1991/54, 1991/108.

³⁷ Tylko w wyr. 1983/174 i 1986/150.

³⁸ Por. 1990/23, t. 80 s. 140: „Partes ideo, momento matrimonii, aptae esse debent ad ferenda onera perpetuitatis et fidelitatis, ad tradendum comparti ius ad actus per se aptos ad proles generationem, atque insuper idoneitate pollere promovendi bonum coniugum, quod est elementum essenziale matrimonii, implicans capacitatem nectendi cum futuro coniuge relationem interpersonalem saltem tolerabilem”.

wyroków nie odbiega znacząco od poprzedniej. Większa niż w poprzedniej grupie jest liczba powołań się na obowiązek pożycia małżeńskiego — 10. W sumie do obowiązków służących realizacji celu dobra małżonków odwoływano się 79 razy, a do służących realizacji dobra potomstwa 19.

Następną grupą, co do wielkości jest 11 wyroków, w których występują po 3 obowiązki małżeńskie. W każdym z wyroków wymieniono obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego. Po 5 razy występują obowiązki: nawiązania interpersonalnych obowiązków małżeńskich, zachowania nierozzerwalności, wierności i jedności małżeńskiej. W 4 wyrokach powoływano się na obowiązki płynące z dobra małżeństwa, a po jednym razie na obowiązki: pożycia małżeńskiego, zrodzenia potomstwa i wynikające z trzech istotnych dóbr małżeństwa. Obowiązki służące realizacji dobra małżonków wymieniane były 31 razy, a dobra potomstwa tylko 1 raz.

W grupie 10 wyroków wymienia się po 8 obowiązków: tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego — 10 wyroków, nawiązania relacji interpersonalnych — 5, zachowania nierozzerwalności małżeństwa i wierności małżeńskiej po 9, wzajemnej pomocy — 2, pożycia małżeńskiego — 5, wynikające z trzech istotnych dóbr małżeństwa — 7, z dobra małżonków — 7, z dobra wiary — 4, z dobra potomstwa — 4, z dobra sakramentu — 3. Powołano się 54 razy na obowiązki, które służą realizacji dobra małżonków, a dobra potomstwa — 22.

Następną w kolejności jest grupa 7 wyroków zawierająca po 4 obowiązki w każdym. W 2 wyrokach brak obowiązku tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego, ale wymienione zostały w jednym z nich obowiązki wypływające z trzech dóbr małżeństwa oraz wyliczone *nominatim*: wynikające z dobra wiary, dobra potomstwa i dobra sakramentu, a w drugim obowiązek zachowania nierozzerwalności i wierności oraz zrodzenia i wychowania potomstwa. Ostatecznie obowiązki służące realizacji dobra małżonków występują 19 razy, a dobra potomstwa 8 razy.

W grupie 6 wyroków po 9 obowiązków w każdym, zawsze występuje obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego i obowiązek zrodzenia potomstwa. Obowiązki służące realizacji dobra małżonków wymieniano 36 razy, a obowiązki służących dobru potomstwa 14 razy.

W ostatniej grupie 5 wyroków zawierających po jednym obowiązku występuje 4 razy obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego i 1 raz powołano się na obowiązki płynące z trzech istotnych dóbr małżeńskich³⁹. Jak z tego wynika jedynie obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego występuje tylko pojedynczo i samodzielnie.

ZAKOŃCZENIE

Po dokonaniu analiz wyroków, które ferowane były z tytułu niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich, z przyczyn natury psychicznej, od 1983 do 1992 roku, które ukazały się drukiem w RRDec., należy stwierdzić, że treść tych wyroków, zwłaszcza w części *in iure*, pozwoliła na wyodrębnienie

³⁹ Wyr. 1990/91.

i uporządkowanie istotnych obowiązków małżeńskich, które zestawione w poniższą tabelę mogą służyć sędziom kościelnym jako pomoc w ich pracy, przede wszystkim przy rozsądzaniu spraw z kan. 1095 nr 2 i 3. Mogą też służyć duszpasterzom w przygotowaniu narzeczonych do małżeństwa. Jasne bowiem uświadomienie młodym ludziom obowiązków, które powinni podjąć i wypełnić, aby zrealizować cele małżeństwa, może uchronić przyszłe związki małżeńskie przed rozpadem. Znajomość istotnych obowiązków małżeńskich może także pomóc rodzicom, nauczycielom i wychowawcom, tak pokierować procesem wychowawczym, aby młodzież mogła dojrzewać w świadomości, że nie mgliście i emocjonalnie pojmowana miłość stanowi o ważności zawieranych związków małżeńskich, ale zdolność do podjęcia i wypełnienia obowiązków małżeńskich, prawidłowo rozumianych i w sposób wolny przyjętych.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że w wyrokach, gdzie powoływano się na mało obowiązków, to obowiązki te służyły, przede wszystkim realizacji dobra małżonków, a najczęściej wymienianym i jedynym spośród szczegółowo określonych, który występuje samodzielnie, jest obowiązek tworzenia wspólnoty życia małżeńskiego. Wydaje się, że to uprawnia do wyciągnięcia wniosku, że to właśnie on jest fundamentalnym obowiązkiem małżeńskim, a niezdolność do podjęcia go będzie zawsze powodowała nieważność małżeństwa.

**Istotne obowiązki małżeńskie w wyrokach Roty Rzymskiej, wydane z kan. 1095 nr 3,
do roku 1992 w RRDec.**

			Rodzaj obowiazku malzenskiego															
Ponens	Nr wyroku	Data	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Dm	Dw	Dp	Ds	J	O	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Agustoni	1983/116	5 VII 1983																
Agustoni	1984/38	28 II 1984															1	
Agustoni	1986/114	15 II 1986	1	1													1	
Boccafola	1988/109	23 VI 1988	1	1	1		1						1	1	1	1	1	
Boccafola	1990/91	12 VII 1991														1		
Boccafola	1992/19	28 II 1992	1							1						1	1	
Bruno	1983/107	17 VI 1983	1		1		1		1	1	1					1		
Bruno	1986/86	30 V 1986	1													1	1	
Bruno	1986/199	18 XII 1986				1								1			1	
Bruno	1987/200	8 XII 1987	1	1	1		1		1			1					1	
Bruno	1988/163	25 XI 1988	1	1	1		1					1					1	
Bruno	1990/23	23 II 1990		1	1		1		1	1		1					1	
Bruno	1990/37	30 III 1990	1	1								1	1	1	1	1	1	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Bruno	1991/80	19 VII 1991	1	1		1			1	1	1	1	1		1		1
Bruno	1992/26	27 III 1992	1	1													1
Burke	1987/184	2 XII 1987					1									1	1
Burke	1991/66	13 VI 1991											1	1	1	1	1
Burke	1992/95	26 XI 1992	1	1	1		1			1	1	1				1	
Civili	1989/35	12 IV 1989	1	1	1		1	1		1	1	1	1	1			1
Civili	1989/55	17 V 1989	1		1	1	1					1		1			1
Civili	1990/90	10 VII 1990	1	1	1	1	1					1		1			1
Civili	1991/17	21 II 1991	1	1								1	1	1	1	1	1
Colagiovanni	1983/43	15 III 1983	1		1		1		1				1				1
Colagiovanni	1983/174	22 XI 1984	1									1					1
Colagiovanni	1985/70	21 V 1985	1	1	1					1				1			
Colagiovanni	1986/150	18 X 1986	1									1					1
Colagiovanni	1987/117	30 VI 1987	1	1													1
Colagiovanni	1987/169	17 XI 1987	1	1								1					1
Colagiovanni	1988/17	2 II 1988	1		1		1			1	1						1
Colagiovanni	1989/14	14 II 1989															
Colagiovanni	1989/82	18 VII 1989	1	1	1		1			1	1	1					1
Colagiovanni	1990/5	23 I 1990	1		1		1			1		1	1	1	1	1	1
Colagiovanni	1990/53	8 V 1990	1		1		1	1	1	1	1	1	1	1		1	
Colagiovanni	1991/24	5 III 1991	1	1													1
Colagiovanni	1991/33	20 III 1991	1	1	1		1		1	1	1	1	1	1	1	1	1
Colagiovanni	1992/69	21 VII 1992	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1		1		1
Corso	1988/79	13 V 1988	1		1		1		1			1					1
Davino	1985/2	10 I 1985			1		1		1	1							1
Davino	1986/195	18 XII 1986	1	1													
Davino	1987/107	24 VI 1987	1		1		1		1	1	1						1
Davino	1988/82	19 V 1988															
Davino	1992/14	20 II 1992	1	1													1
Davino	1992/61	10 VII 1992	1		1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
De Lanversin	1983/39	8 III 1983	1	1	1					1	1						1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Funghini	1989/87	26 VII 1989	1		1		1		1	1	1	1					1
Funghini	1989/107	8 XII 1989	1		1		1		1	1	1	1					1
Funghini	1990/94	18 VII 1990	1			1				1	1	1					1
Giannecchini	1983/128	19 VII 1983	1						1	1		1					1
Giannecchini	1984/99	26 VI 1984	1		1					1	1	1	1	1	1		1
Giannecchini	1986/68	25 IV 1986	1						1	1		1		1			1
Giannecchini	1991/88	4 X 1991	1				1		1								1
Giannecchini	1991/105	8 XI 1991	1	1													1
Giannecchini	1992/64b	17 VII 1992	1	1	1		1									1	1
Huot	1983/126	18 VII 1983	1		1		1		1	1	1	1					1
Huot	1984/128	26 VII 1984	1			1	1			1	1						1
Huot	1986/128	29 VII 1986	1	1			1		1	1	1	1					
Huot	1986/138	2 X 1986	1	1			1			1	1	1	1	1	1		1
Huot	1987/40	12 III 1987															1
Jarawan	1984/96	19 VI 1984	1	1	1		1		1	1							1
Jarawan	1985/94	11 VII 1985	1		1		1		1	1	1	1					1
Jarawan	1988/16	30 I 1988	1		1		1					1			1		1
Jarawan	1989/111	15 XI 1989	1		1		1		1	1	1	1	1	1	1	1	1
Jarawan	1990/67	6 V 1990	1		1		1			1	1	1	1	1	1	1	1
Jarawan	1990/114	24 X 1990	1		1		1										1
Jarawan	1991/46	17 IV 1991	1									1	1	1	1	1	1
Masala	1986/31	25 II 1986	1	1								1					1
Palestro	1986/179	26 XI 1986	1		1	1	1		1	1		1	1	1	1		
Palestro	1987/110	24 VI 1987	1	1								1					
Palestro	1990/66	6 VI 1990	1		1		1			1	1	1					1
Palestro	1991/125	18 XII 1991	1		1		1		1	1	1	1	1	1	1		1
Palestro	1992/36	29 IV 1992	1	1	1		1		1	1	1	1					1
Pinto	1986/200	18 XII 1986	1			1						1	1	1	1		1
Pinto	1987/13	6 II 1987	1	1								1					1
Pompedda	1986/162	31 X 1986	1	1	1		1							1			1
Pompedda	1987/6	15 I 1987	1		1		1			1	1	1		1			1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Stankiewicz	1991/58	28 V 1991	1		1		1			1	1	1	1	1	1	1	1
Stankiewicz	1991/101	24 X 1991	1		1	1	1		1	1	1	1	1	1	1		1
Stankiewicz	1992/18	27 II 1992	1		1		1		1					1			1

CHARAKTERISTIK DER ROTAURTEILE,
GEFÄLLT NACH KAN. 1095 Nr. 3 bis 1992
HINBLICKICH VON EHEPFLICHTEN

ZUSAMMENFASSUNG

Der Kodex von Johannes Paul II. im Kan. 1095 Nr. 3 gab den Titel der Ungültigkeit einer Ehe an, in dem Formulierungen enthalten sind, die einer näheren Erläuterung bedürfen, da der Gesetzgeber nirgends weder wesentliche Ehepflichten, noch Ursachen psychischer Natur, die die Aufnahme ehelicher Pflichten verhindern und somit die Ungültigkeit der Ehe verursachen, aufgezählt hat. Der Beitrag präsentiert Rotaurteile, gefällt in solchen Angelegenheiten, die im Druck in RR Dec. bis zum Zeitpunkt des Beginns der Forschungen, also von 1983 bis 1992, erschienen sind, um zu zeigen, wie diese Probleme vom höchsten Gerichtshof der Kirche gelöst werden, d.h. auf welche Ehepflichten sich die einzelnen Richter der Römischen Rota berufen. Nach der Untersuchung von 140 Urteilen wurde festgestellt, daß die Richter - mit Vorbehalt, daß alle Ehepflichten schwer zu nennen und zu beschreiben sind, sie doch formulieren, was uns erlaubte, folgende besondere Pflichten auszusondern: Gründung einer ehelichen Lebensgemeinschaft, Aufnahme von interpersonellen Relationen zum Ehepartner, Erhaltung der Unlösbarkeit der ehelichen Bindungen, gegenseitige Hilfe, Erhalten der ehelichen Treue und Einheit, Aufnahme einer heterosexuellen Gemeinschaft mit dem Ehepartner, eheliches (sexuelles) Zusammenleben auf menschliche Art und Weise, Gebären von Nachkommen, Erziehung von Nachkommen; sowie solcher Pflichten, die allgemeiner beschrieben werden und resultieren aus dem Wohl der Eheleute, dem Wohl der Nachkommen, dem Wohl des Sakraments, dem Wohl des Glaubens oder den drei wesentlichen (augustinische) ehelichen Güter.

Die wesentlichen Ehepflichten resultieren nach den Auditoren der Römischen Rota aus den Zielen und den wesentlichen Eigenschaften einer Ehe. Es ist zu beobachten, daß die dem Wohle der Eheleute dienenden Pflichten in den Urteilen öfter vorkommen als jene, die der Realisierung des Wohls der Nachkommen dienen.

An der Bezeichnung der ehelichen Pflichten scheinen besonders die Auditoren Stankiewicz und Colagiovanni interessiert zu sein, am wenigsten interessieren sich dafür Augustoni und Di Felice.

Am öftesten kommt in den Urteilen der Rota die Pflicht der Schaffung einer Ehegemeinschaft vor. Es ist die einzige Pflicht, die selbständig und autonom vorkommt.